

якая выконвае ў афарызмах шэраг функцый: дапамагае паведаміць нова звесткі аб прадмеце, перадаць арыгінальнае аўтарскае бачанне з'яў, эмацыянальныя адносіны да іх, аказаць уздзеянне на чытача, дасягнуць нагляднасці пэўнай характарыстыкі або ацэнкі, канкрэтнасці ў перадачы абстрактнага, сцісласці пры выкладзе думкі і інш.; інфармацыйная шчыльнасць праяўляецца пры ўзаемадзеянні сцісласці і інфармацыйнай насычанасці слоў ці іх спалучэнняў, прычым сцісласць успрымаецца як колькасная характарыстыка афарызмаў паводле аб'ёму, а інфармацыйная насычанасць прадугледжвае здольнасць слоў (ці іх спалучэнняў) несці адначасова некалькі відаў інфармацыі. Па сутнасці, можна гаварыць пра тое, што афарыстыка паэмы з'яўляецца выразным сродкам фарміравання індывідуальнага аўтарскага стылю паэта.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Іваноў, Я. Я. Афарыстыка мовы мастацкага твора. Паэма Якуба Коласа «Новая зямля»: лексікаграфічны аспект: дапаможнік. – Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2004. – 84 с.
2. Міхневіч, А. Я. Афарызмы // Беларуская мова: энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. – Мінск: БелЭн, 1994. – С. 60–61.
3. Рагойша, В. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах. – Мінск: БелЭн, 2001. – 384 с.
4. Крынічнае слова: беларускія прыказкі і прымаўкі / І. [Р.] Шкраба, Р. [В.] Шкраба; прадм. і ўступ. артыкул Р. Шкрабы. – Мінск: Маст. літ., 1987. – 286 с.

УДК 338.482

В. В. Шахаб, К. С. Шахаб (КНР г. Цяньцзінь)

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ ЯК ЭКСКУРСІЙНА-ТУРЫСТЫЧНЫ АБ'ЕКТ

Анотацыя. Багатыя асветніцкія традыцыі нашай краіны дазваляюць развіваць такі напрамак культурнага турызму, як літаратуры. У артыкуле на прыкладзе літаратурнай спадчыны Ушацкага раёна Віцебскай вобласці паказаны патэнцыяльныя магчымасці літаратурнага турызму. Творчасць беларускіх пісьменнікаў з'яўляецца неацэнным скарбам беларускага народа, а літаратурны феномен Ушаччыны і некаторых іншых рэгіёнаў краіны мае трывалыя карані, уяўляе навуковую каштоўнасць і становіцца аб'ектам вывучэння для зацікаўленых сучаснікаў.

Ключавыя словы: літаратурны турызм, турыстычны маршрут.

Вывучэнне літаратурнай спадчыны беларускіх пісьменнікаў з'яўляецца надзвычай важным фактарам фарміравання свядомасці беларусаў, падмуркам для ўмацавання нацыі і забеспячэння прагрэсіўнага развіцця краіны на аснове агульнай нацыянальнай ідэі. На працягу многіх стагоддзяў асноўнай задачай літаратуры было мастацкае адлюстраванне

чалавечага жыцця, даследаванне менталітэту народа, шляхоў станаўлення яго маральнага і духоўнага светапогляду.

Вывучэнне літаратурнай спадчыны Беларусі мае багатыя асветніцкія традыцыі, а сістэматызаваныя літаратурныя звесткі запатрабаваны ў многіх сферах. Адною з іх з'яўляецца культурна-пазнавальны, у прыватнасці літаратурны турызм, які імкліва набірае папулярнасць ва ўсім свеце, але не атрымаў яшчэ шырокага развіцця ў нашай краіне. Між тым наша зямля дала жыццё многім знакамітым літаратурным дзеячам, якія з удзячнасцю ўслаўлялі сваю родную зямлю не толькі ў Беларусі, але і па-за яе межамі.

Літаратурны турызм як разнавіднасць культурнага турызму, як правіла, звязаны з месцамі і падзеямі, якія апісаны ў літаратурных творах, а таксама з жыццём аўтараў гэтых твораў. Літаратурныя турысты звычайна жадаюць даведацца, які ўплыў аказвала навакольнае асяроддзе на таго ці іншага пісьменніка і яго творы і як самі творы фарміравалі само навакольнае асяроддзе і светапогляд яго жыхароў. Акрамя падарожжа па літаратурных сцежках, турыстаў цікавіць наведванне кнігарняў і набыццё кніг, удзел у семінарах, літаратурных чытаннях, сустрэчы з літаратуразнаўцамі.

У краінах свету, якія ашчадна ставяцца да сваёй літаратурнай спадчыны, існуюць спецыяльныя літаратурныя туры і літаратурныя гіды. І Беларусь не выключэнне, бо ўжо з 70-х гадоў мінулага стагоддзя рабіліся спробы паказаць беларускі літаратурны рэгіянальны феномен. Мы таксама зрабілі спробу даследаваць літаратурную спадчыну Ушацкага раёна Віцебскай вобласці і стварыць адпаведны літаратурны маршрут.

Ушаччына як аб'ект даследавання была абрана невыпадкова, Патрыятычная і легендарная, жыццялюбная і песенная, жартаўлівая і годная, яна стала пунктам адліку ўсіх зямных каштоўнасцяў для многіх пісьменнікаў і паэтаў, якія не толькі нарадзіліся на гэтай зямлі, але і былі ўзгадаваны ёй. Ва Ушацкім раёне Віцебскай вобласці функцыянуюць такія экскурсійна-турыстычныя аб'екты, як хата-музей Петруся Броўкі ў вёсцы Пуцілкавічы, адноўленая бацькоўская сядзіба Васіля Быкава ў вёсцы Бычкі, мемарыяльны комплекс «Прарыў», музей вайсковай славы ў г. п. Ушачы. У вёсцы Старына ўстаноўлена мемарыяльная пліта ў гонар Еўдакіі Лось, у в. Глыбачка захаваўся надмагільны помнік Ф. Тапчэўскаму. Шэраг цікавых экспанатаў маюць музеі Ушацкай, Кубліцкай і Вялікадолецкай сярэдніх школ.

Праведзеная работа – даніна памяці нашым продкам: дзеду і прадзеду Карабаню Алесю Антонавічу, які працаваў дырэктарам Ушацкай сярэдняй школы, бабулі і прабабулі, Карабань Ефрасінні Міхайлаўне,

настаўніцы той жа школы, якія аказалі значны ўплыў на станаўленне сваіх вучняў – беларускіх паэтаў Рыгора Барадзіліна і Еўдакіі Лось.

Прадметам даследавання стала літаратурная спадчына Ушацкага раёна Віцебскай вобласці як экскурсійна-турыстычны аб'ект; крыніцазнаўчай базай – літаратурныя і біяграфічныя артыкулы, нарысы, мастацкія творы пісьменнікаў, музейныя экспанаты. Для стварэння машшруту было праведзена інтэрв'юіраванне беларускіх паэтэс Барадзінак Тамары Дзмітрыеўны і Варатынскай Галіны Аляксандраўны, членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі, жыхароў г. п. Ушачы.

У выніку даследавання была падрыхтавана інфармацыйная база для турыстаў, распрацаваны скарачаны тэкст і тэхналагічная карта экскурсійна-турыстычнага маршруту «Літаратурная Ушаччына», які прысвечаны наступным майстрам беларускага мастацкага слова: Атрашкевічу Валерыю Іосіфавічу (Красная Горка), Аўласенку Генадзю Пятровічу (Ліпавец), Барадзінак Тамары Дзмітрыеўне (Матырына), Барадзіліну Рыгору Іванавічу (Гарадок), Броўку Пятру Усцінавічу (Пуцілкавічы), Быкаву Васілю Уладзіміравічу (Бычкі), Варатынскай Галіне Аляксандраўне (Ваўчо), Вярыга-Дарэўскаму Арцёму Ігнатавічу (Кублічы), Знаёмаму Сяргею (Клопаву Сяргею Дзмітрыевічу) (Звонь), Лось Еўдакіі Якаўлеўне (Старына), Міранавічу Міхасю Канстанцінавічу (Старына), Пшчолку Аляксандру Раманавічу (Чарсцвяды), Тапчэўскаму Феліксу Феліксавічу (Будзішча (Лёсава), Якутаву Уладзіміру Дзмітрыевічу (Рацькава), Законнікаву Сяргею Іванавічу (вырас у вёсцы Глыбачаны). Маршрут уключае ў сябе таксама наведванне мемарыяльнага комплексу «Прарыў» (сведчанне гераічных старонак ушацкай зямлі, якім прысвечаны шэраг твораў вышэйзгаданых пісьменнікаў), Ушацкай сярэдняй школы, а таксама сустрэчу з сучаснымі паэтамі.

Экскурсійны літаратурны маршрут па літаратурнай Ушаччыне не толькі знаёміць наведвальнікаў з літаратурнай спадчынай пісьменнікаў, але і паказвае значныя турыстычныя аб'екты раёна, паглыбляе веды турыстаў пра развіццё літаратурнага працэсу на сучасным этапе.

Разглядаючы як экскурсійна-турыстычны аб'ект усю Беларусь, варта згадаць, што яшчэ ў 70-я гады ХХ стагоддзя на старонках айчыннага перыядычнага друку ўжо гучала пытанне тэрытарыяльнай кансалідацыі літаратурных мясцін. У газеце «Літаратура і мастацтва» быў змешчаны артыкул П. Ліпая «Уздзеншчына. Парнас беларускі», дзе аўтар далікатна і з трапяткой павагай разважае, як можна і патрэбна шанаваць нашу літаратурную спадчыну: «Калыска Нёмана... А дзе ж, як не над калыскай, складаюцца самыя шчырыя, самыя чароўныя песні? Можа таму так

прывольна і шырока струменіць з уздзенскай зямлі і іншая песенная рака. У звонкай плыні яе пераплялося траха не паўтара дзясятка галасоў, і высока лунаюць яны пад небам бацькаўшчыны нашай.

Мудрая і дасціпная, сатканая з непераймальна-народнага гумару байка Кандрата Крапівы...

Непаўторная, крышталёва-чыстая, як нёманская хваля, лірыка Паўлюка Труса...

Узнёслая і мужная, поўная нязгаснай сыноўняй любові песня Пятра Глебкі...

Тут, дзе «сама зямля, браткі, спявае», што ні вёска – то альбо паэт, альбо прэзаіт, альбо драматург. І што ні імя – самабытны, глыбокі, адметны талент. З Чурылава і Замосця – Алесь Якімовіч і Ілля Гурскі. З Рудкова і Прусінава – Сымон Баранавых і Алесь Пальчэўскі. З Дуброўкі – Антон Бялевіч, з Забалоцця – Алесь Махнач, з Лошы – Кастусь Шавель. А з Нізка, таго самага, адкуль Крапіва і Трус – Лідзія Арабей. З мястэчка ж Пясочнага, што на процілеглым, «капыльскім» беразе Нёмана – яшчэ два ўздзенцы – Анатоль Астрэйка і Адам Русак.

А што ж, калі паклікаць сюды яшчэ і маладзейшых, пачаткоўцаў? Бо, як вядома, «лесу без падлескаў не бывае...» [1] Аўтар артыкула прапаноўваў стварыць на тэрыторыі Уздзенскага раёна аб'яднаны літаратурны музей пісьменнікаў-узденцаў, праводзіць там літаратурныя сустрэчы, імпрэзы, семінары творчай моладзі, магчыма, пабудаваць дом адпачынку з алей і ганаровых гасцей – літаратараў з суседніх краін і штогод ладзіць масавыя святы беларускай паэзіі.

Адзначаючы выдатнае геаграфічнае становішча Уздзеншчыны, П. Ліпай звяртаў увагу на тое, што побач Случчына, Стаўбцоўшчына і Навагрудчына – мясціны, якія далі нашай і сусветнай літаратуры шэраг выбітных імёнаў (Кузьма Чорны, Якуб Колас, Адам Міцкевіч і інш.). Улічваючы імклівае развіццё турызму ў нашай краіне, літаратурныя маршруты па згаданых мясцінах былі б цалкам мэтазгоднымі. Акрамя прыгожых ландшафтаў, наведвальнікі ўбачаць малую радзіму выбітных майстроў слова, пройдуць цікавымі літаратурнымі сцежкамі, атрымаюць майстар-класы ад сучасных пісьменнікаў.

Такім чынам, літаратурна-турыстычная дзейнасць у Беларусі набывае новыя абрысы. Яна не толькі спрыяе стварэнню станоўчага іміджу краіны і яе аўтарытэту ў свеце, але і дае моцны штуршок для маладых аматараў слова, дапамагае пераасэнсоўваць літаратурныя набыткі мінулага на карысць перспектыўнаму развіццю сучаснай літаратурна-мастацкай думкі.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Ліпай, П. Уздзеншчына. Парнас беларускі [Электронны рэсурс]. – Код доступу: https://istoknemana.ucoz.org/publ/vytok_njomana_uzdzenshchyna_2013_g/vytok_njomana_uzdzenshchyna_7_aprel_2013_g/uzdzenshchyna_parnas_belaruski/18-1-0-103.

УДК 821.161.3, 316.7

И. Л. Шевлякова-Борзенко (КНР, г. Хучжоу)

МЕНТАЛЬНЫЙ ПОРТРЕТ БЕЛОРУСОВ В ТВОРЧЕСТВЕ ЯКУБА КОЛАСА: КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ЛИТЕРАТУРНОЙ КЛАССИКИ

Аннотация. На основе уточнения в междисциплинарном ключе содержания и границ понятий «национальный менталитет» и «национальный характер» описан ментальный портрет белорусов, определены точки схождения национальных характеров белорусов и китайцев. Творчество Якуба Коласа рассматривается не только как уникальный художественно-эстетический феномен, но и как явление, содержащее чрезвычайно широкие возможности для репрезентации специфики белорусской ментальности в инокультурной среде.

Ключевые слова: национальный менталитет, национальный характер, ментальный портрет, межкультурная коммуникация, коммуникативный потенциал, белорусская классическая литература, Якуб Колас.

Процесс межкультурной коммуникации всегда сопряжен со своего рода «переложением» языка одного мира на язык другого. При этом глубинная суть проблемы заключается не столько в сложностях рационального погружения в другую культуру (ее изучения, понимания), сколько в необходимости «вчувствоваться», психологически «встроиться» в совершенно иную ментальную среду.

Изучение факторов, обуславливающих успешность межкультурной коммуникации на уровне национальных общностей, заставляет с особым вниманием отнестись к понятию *национального характера*. Причем в контексте разговора о *коммуникативном потенциале литературной классики*, который может быть востребован для целей межкультурного общения, рассмотрение этого понятия неизбежно будет развиваться в пространстве междисциплинарных исследований.

Мы полагаем целесообразным рассматривать национальный характер как комплекс чувств, эмоций, стремлений, мотивов и поведенческих привычек, который составляет своего рода «психологический колорит» того или иного народа. Этот «психологический колорит» формируют «проявляющиеся бессознательно своего рода узлы народной психики, предопределяющие самый вероятный вариант практического выбора